

K. M.:

Nekoč je bilo ...

Bože, kdaj je bilo to, da so šli fantje v gručah skozi noč, šli po belih cestah, šli čez rosno polje in so v svoji mladi sreči peli in vriskali, da je zvenelo do neba?

Tedaj, se mi zdi, ko so bile noči lepe in jasne, kakor bi se razlival čez spavajoči svet najdobrotnejši smehljaj božji, in mirne ter pokojne, kakor bi zibal ves svet sam Bog v svojem očetovskem naročju.

A kdaj je bilo to, kume?

V davnih časih, brate. Tedaj, ko je hodil po svetu še sveti mir. —

In kdaj je bilo tisto, da je drage volje pomagal brat bratu v potrebi, sosed sosedu v sili in stiski? In ne samo brat bratu, sosed sosedu, celo tujcu, popotniku in romarju, ki je prišel bogve odkod in je šel bogve kam! Pa ga je, mimoidočega, utrujenega in prašnega, baje povabil gospodar v svoj dom in mu je rekel s prijazno besedo, malone z ljubeznivo silo: „Sedi, prinesem ti, kar imam.“ In mu je prinesel hleba, rženega, napol belega, velikega in duhtečega. Zraven hleba je položil sira in vrč vina ali sladkega sadjevca. In mu je rekel: „Vreži, prigrizni in pij!“

Kdaj je bilo to, kume?

V davnih časih, dragec, ko je še živela na svetu ljubezen do človeka, ker je še ni umorila sebičnost in neusmiljeni strah pred prihodnjim dnem: „Kaj bomo jedli, kaj bomo pili?“

A kdaj je bilo to?

Ko še niso poteptala konjska kopita celih dežel, ne še razorali topovi brstečih in rodečih vinogradov. —

In kdaj je bilo tisto, da je fant pogledal v oči svoji izvoljenki in je bil do nebes srečen ter je sanjal vse noči o njenih čudežnih očeh? Kdaj je bilo tisto, da je poslušal z drhtečim srcem njene mehke besede in je bil blažen kakor ob angelskem spevu, ker je vedel: „Ne lažejo!“ Kdaj je bilo tisto, da je molče držal njeno roko in je bil bolj srečen, nego prvi človek v paradižu, ker je vedel: „Že rahli, deviški třepet njene lilijske roke mi govori in priča, da je vsa in popolnoma moja. Lahko ji zaupam, lahko sem miren.“

Kdaj je bilo to? V davnih, davnih časih, ko so srca še poznala resnico in zvestobo.

Kaj so te čudne besede, o kume?

Težko bi ti jih raztolmačil in razodel, o mladenič. Da bi jih razumel, moral bi ti jih pokazati na živih zgledih. A kako? Ko pa sedanji svet ne ve ničesar več o njih.

Umolknila sta. Žalostno sta povsila glave, razmišljajoč:

Nekoč je bilo ... davno ... davno ...

Útis:

Jesen.

Že listje divje trte rdeče plamti,
in listje kostanjev in lip rumeni, blede,
ugaša v njih življenje.
Na nebu solnce slabotno, slabotno gori,
čez polja že hladen, hladen veter ječi:
„Jesen, jesen je!“

Po potu mimo vela starka je šla,
molče je šla, ko da bi v sanjah bila
o mladoletju, poletju.
Zapela je v vejah tička otožen spev,
glasil se je kot daljen, slaboten odmev
vsakdanjemu petju.

Glej, spodaj ob cerkvi starka grobove krasi
in misli na nje, ki že pred njo so odšli,
zdaj bivajo v tujem kraju.
O starka, nagiba že tudi nama se dan,
in preden zaveva se, grob bo izkopan
že tudi za naju!

